

CANNABIS EN DEL AV LIVSSTILEN

(publicerat i Narkotikafrågan nr 1 2009)

De danska myndigheterna har tagit krafttag mot haschet i Danmark.

Cannabisförsäljningen i Christiania har dock knappast minskat.

– Så fort vi är borta kommer handeln tillbaka, säger polischefen Lars Haugaard.

Text: Pelle Olsson ©

– Polisen har alltid kommit och gått här, så länge jag kan minnas, säger **Solvej Welding** som arbetar i en souvenirbutik i Christiania. Sammandrabbningarna har blivit värre under de senare åren. Stenkastning och tårgas på Pusher street. Mycket mer aggressivitet från polisens sida. De kontrollerar hela tiden folk som går ut eller in härifrån.

Hon är 28 år och född i Christiania, en före detta militärförläggning i centrala Köpenhamn. Området ockuperades och utropades till en fristad för ett alternativt leverne 1971. Sedan dess har Christiania varit ett ständigt trätoämne i den danska narkotikapolitiken. Å ena sidan har det gamla kasernområdet blivit en av Köpenhamns största turistattraktioner. Här pågår en imponerande verksamhet med teater, musikkonserter, utställningar, restauranger, alternativ hälsovård och omhändertagande av socialt utslagna. Å andra sidan har Christiania alltid varit en fristad även för cannabishandel. De omkring 900 invånarna hjälps åt att skydda cannabisförsäljarna från polisen, samtidigt som politikerna har gett motsägelsefulla signaler hur hårt de ska våga gå fram. Sedan den borgerliga regeringen med Venstre och Konservativ Folkeparti kommit till makten 2001 har narkotikapolitiken i Danmark stramats åt och razziorna inne på Christiania har ökat.

– Jag tror inte att försäljningen har minskat för det, säger Welding. Langarna har bara blivit kvickare. Förut stod de i sina butiker och sålde öppet. När polisen var på väg fick de varningar så att de hann plocka undan sina varor. Nu smyger polisen omkring på ett mer närgånget sätt så att försäljarna måste vara försiktigare för att inte bli av med sina kontanter och sitt haschlager.

På frågan varför inte de boende på området kan stoppa cannabishandeln för att slippa den ständiga övervakning, säger hon att ett sånt förbud inte skulle fungera. Det har alltid funnits haschförsäljning på Pusher street.

– Vi är många som tjänar på det. Utan den försäljningen skulle det inte komma så mycket

folk hit som går in i de andra affärerna också. Till exempel den jag arbetar i, som ägs av samhälligheten. För att få sälja hasch måste man bo här och om langarna tjänar mycket pengar så har de råd att spendera mer pengar som kommer hela området till godo.

Tillslaget den 16 mars

Redan år 1980 lyckades christianiterna på eget bevåg stoppa försäljningen av ”tung” narkotika, vilket i stort sett fortfarande fungerar. Senare förbjöds mc-gängen att sälja hasch på området. För att förhindra medlemmar i Hells Angels och Bandidos att visa sig öppet är det förbjudet att bära ryggmärken. Trots det finns det länkar mellan mc-gängens organiserade brottslighet och haschhandeln på Pusher street, enligt en rapport från Justitiedepartementet 2003. Försäljningen beräknades då till 20 kg per dag.

Samtidigt lanserade den nya borgerliga regeringen sitt budskap om kamp mot narkotika. Lagstiftningen skärptes med ökade fängelsestraff och nolltolerans så att minsta innehav av narkotika bestraffas med minst böter. Under det socialdemokratiska styret slapp man undan med en varning om man ertappades med några gram cannabis i fickan.

De nya signalerna från landets ministrar bäddade för det stora tillslaget klockan 05.00 den 16 mars 2004. Det hade föregåtts av mycket omfattande spaningsarbete och nu stormade flera hundra beväpnade poliser in. Över 50 langare och säkerhetsvakter greps. Med hjälp av bulldozers förstördes de små brädskjul med korrugerade plåttak på Pusher street som utgjorde deras cannabisbutiker. Alla gripna, utom en, dömdes efter en utdragen rättsprocess till fängelse mellan 30 dagar och två och ett halvt år.

Högst i Europa

Cannabiskonsumtionen i Danmark ligger högst i Europa när det gäller statistiken över hur många som någon gång i livet rökt drogen. När det gäller konsumtion senaste månaden eller senaste året ligger Danmark lite över genomsnittet i Europa.

Det här berättar Kim Möller, kriminolog och doktorandstuderande på Center for rusmiddelforskning i Köpenhamn.

– Statistiken kan tolkas som att det inte är så många nya konsumenter. Vi ser även att de tunga konsumenterna utgör en allt större del av hela gruppen cannabisrökare, vilket teoretiskt pekar på att det är större mängder än någonsin ute på marknaden.

Kim Möller berättar att fler och fler som söker hjälp för sitt missbruk anger att cannabis är deras huvuddrog. En förklaring kan visserligen vara att det ökade behandlingsmöjligheterna lockar fler att söka hjälp.

Det Möller nu vill undersöka är om den ändrade och hårdare cannabispolitiken kommer att påverka bruket i stort.

– Regeringens nolltolerans mot innehav har hittills lett till att det är mycket större risk att åka fast. Det ser man i statistiken över antalet gripna. Och det blir kännbart för dem eftersom det alltid kostar minst 2000 kronor i böter plus en prick i kriminalregistret.

Brukarna var tidigare ganska skyddade från polisen eftersom innehav för eget bruk, upp till 10 gram cannabis, tolererades. På så sätt kunde även smålangarna klara sig genom att skylla på att de var brukare, inte säljare.

En annan lagändring är att polisen kan gå in i offentliga lokaler och kontrollera vad som pågår. Det har lett till att de kunnat stänga de flesta av det 100-tal haschklubbar *) som funnits i Köpenhamn. De är ofta inhyta i källarlokalerna bakom en täckmantel att det rör sig om en dartklubb eller fiskeklubb. Kunderna kommer dit och röker eller köper med sig hem. Idag återstår bara en handfull av dem. Polisen vet vilka de är och gör ständiga tillslag.

– Brukarna skräms alltså iväg och det kan leda till att eventuella nya brukare inte vågar köpa cannabis, säger Möller. Men nykomlingarna köper ju inte de första gångerna utan får prova att röka tillsammans med sina vänner. En annan sak är att unga personer, som det ofta handlar om, är mer benägna att ta risker. De är inte lika rädda att åka fast som dem som har jobb och familj.

Även cannabismarknaden på Christiania – där tidigare två tredjedelar av detaljhandeln i Köpenhamn skedde – försvåras av den nya politiken. Försäljningen flyttas emellertid någon annan stans.

– Sånt här är spännande för mig som kriminolog att studera: vad händer med konsumtionen när marknaden ändras?

Effektivt larmsystem

– Efter razzian 2004 minimerades haschhandeln på Christiania, men för att behålla den situationen skulle vi vara tvungna att ha 50 poliser där dygnet runt. Så fort vi är borta kommer handeln tillbaka, säger Lars Haugaard, biträdande chef på polisstationen Amager i södra Köpenhamn.

Samma förmiddan som den här intervjun guidade han en grupp holländska polischefer inne på området. Det var bara ett studiebesök, men alla kunde konstatera att haschkakorna låg framme helt öppet.

Under åtta år, på 80-talet arbetade Lars Haugaard i URO-patrullen, Köpenhamns gautlangningsgrupp och var med om många aktioner inne på Christiania. Idag har han en

övergripande ansvar för polisens insatser på området.

– Det har alltid funnits en stark fientlighet mot oss från deras sida. Under det senaste 20 åren har vi inte kunnat bedriva normalt polisarbete där genom att patrullera och beivra brottslighet som i övriga Köpenhamn. När vi gör insatser på Christiania måste vi vara minst tio personer, helst det dubbla, som går in tillsammans. Det är för vår egen säkerhet. Vi har provat med civila spanare också, men det är svårarbetat. Det är en tuff miljö därinne. Det vi kan göra är att kontrollera dem som kommer ut därifrån. Vi griper massvis med tonåringar som köpt hasch.

Några år tidigare, i samband med Svenska Narkotikapolisföreningens, SNP:s, årsmöte i Köpenhamn visade han deltagarna runt i Christiania. Några av de svenska poliserna blev igenkända av vakterna och det interna larmsystemet gick genast igång med hjälp av massförsändelser av sms. På tio minuter hade det kommit hundra personer som ställde sig i vägen för att skydda haschhandlarna. Poliserna angreps med knytnävsslag. Inget annat hände den gången, men episoden visar hur viktigt haschet är på Christiania, både känslomässigt och ekonomiskt. Det är en del av livsstilen.

– De vill att hasch ska bli lagligt i Danmark. Ingen av dem jag känner där, och jag känner många, har någon annan åsikt. Men de vill själva kontrollera handeln. De tjänar ju mycket pengar på den.

Han tror ändå inte att de har fått bort mc-gängen. De verkar inne på området genom ombud och Christiania har inga maktmedel att stoppa dem. För några år sedan var det skottlossning på Pusher street. Det handlade om rätten att få sälja hasch.

– En del christianiter har byggt riktiga lyxlägenheter och köpt stora bilar för haschpengarna. Från början, på 70-talet, var det öppna dörrar. Nu låser man och vill skydda det man har. Några av dem börjar få en lika borgerlig livsstil som jag. Det finns en klassindelning med rika och fattiga även om de försöker ta hand om de som värst utsatta av dem som bor där med sociala insatser.

*) Siffran på antalet haschklubbar är oklar. Enligt polisens verksamhetsberättelse från 2005 registrerades 58 aktiva haschklubbar 2001. Enligt samma dokument hade det skett cirka 130 stängningar. Antagligen har samma klubb stängts flera gånger.

